

Cossetània Edicions

Generació #LoRiuÉsVida

Biografia del jovent en temps de lluita
a les Terres de l'Ebre

Àlex de la Guia / Núria Caro

Generació #LoRiuÉsVida

Col·lecció Prisma — 50

GENERACIÓ #LORIUÉSVIDA

Biografia del jovent en temps de lluita
a les Terres de l'Ebre

ÀLEX DE LA GUIA

NÚRIA CARO

Cossetània
EDICIONS

Una part dels ingressos com a drets d'autor d'aquest llibre es destinarà
a les plataformes actives que han participat en el projecte
i a les plataformes ambientals que es creïn.

Primera edició: març del 2019

© Àlex de la Guia i Núria Caro

© de l'edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 x Tres

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-825-3

DL T 57-2019

ÍNDIX

La fi d'aquell «Això ara no toca», per A. Gaya	7
La lluita a l'ADN, per J. Bordes	11
A mode de justificació	15
Introducció.....	17
PRIMERA PART. ÉREM INFANTS I ENS VAN VOLER EIXUGAR EL FUTUR	19
Transvasament de l'Ebre.....	21
Enron	33
Minitransvasament.....	35
SEGONA PART. ÉREM ADOLESCENTS I VAN VENIR A ENTERRAR-NOS.....	39
Cementiri nuclear	41
Massificació eòlica.....	65
TERCERA PART. ÉREM JOVES I NO ENS VAN FER TREMOLAR.....	69
Projecte Castor	71
QUARTA PART. ÉREM ESTUDIANTS I ENS VAN FER ARRIBAR TARD.....	83
Lluita per un transport públic digne	85

CINQUENA PART. SOM RIU I ENS VAN CONTAMINAR	97
Descontaminació del pantà de Flix	99
SISENA PART. SOM ADULTS I GUANYAREM!	107
Pla Hidrològic de la Conca de l'Ebre	109
EPÍLEG.....	125
Futur negre?	127
NOTA DELS AUTORS	129
Àlex de la Guia.....	131
Núria de la Cinta Caro.....	133
Agraïments	135
Fonts i bibliografia.....	139

*Als que sempre hi sou,
als que ens regaleu el vostre temps
per un futur millor i una terra més digna.*

LA FI D'AQUELL «AIXÒ ARA NO TOCA»

«I com és que us heu mullat?»... La pregunta ens la va fer a Barcelona l'entrevistadora d'una ràdio d'abast nacional. Era l'any 2001, just quan la Plataforma en Defensa de l'Ebre havia anunciat les primeres mobilitzacions contra el Pla Hidrològic del govern del PP. La meua resposta va ser: «No és que ens haguem mullat. És que formem part de l'aigua i de la terra... No podem ni volem fer altra cosa que no sigue estar al costat de la gent.»

Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries ens havíem posicionat absolutament a favor de la PDE. Eren temps d'aquell trist «Això ara no toca», amb el qual et volien fer tornar sempre al teu lloc quan aixecaves una veu políticament no correcta. Ens anaven bé les coses amb la música i podia semblar estrany que apostéssim per una causa que en aquell moment potser xocaria frontalment contra determinats interessos, no només del PP sinó també del poder català. D'aquí la pregunta: «I com és que us heu mullat?»...

No ens vam mullar. Vam fer justament allò que també feien milers de veïns i veïnes de les Terres de l'Ebre: vam explotar, vam dir prou, vam defensar no només l'aigua, el riu i el Delta, vam defensar la nostra dignitat com a persones, com a ciutadans i com a territori català.

Els Quicos érem en el fons uns privilegiats, perquè allò que aportàvem a la lluita era senzillament la nostra música. Posàvem la banda sonora a la revolta; un esforç ínfim al costat del que estaven fent centenars d'activistes que invertien temps, treball, diners, salut i vida familiar per una causa que alguns ens volien fer creure perduda. Estava tot tan dit i decidit que, fins i tot, alguns polítics perdien les formes i ens inspiraven en la construcció de versos que els havien de fer passar

a la història. Qui no recorda aquell «Això es farà per ous i serà un passeig militar»?

*Los que per ous fan les coses,
que són los que manen més,
ara han fet un Pla Hidrològic
que de lògic no en té res.
Aquí l'únic que s'entén
és que algú en traurà diners.*

Sortíem al carrer, anàvem a encadenar-nos cada dia davant la seu de la Generalitat a Tortosa, ens reuníem al casal, al teatre, al sindicat, al mercat... Començàvem a veure que no estàvem sols: la comunitat científica, la gent de més amunt de l'Ebre, fins i tot la gent de l'Horta de València ens donaven suport, justament aquells als qui es volia presentar com els majors beneficiaris d'un transvasament. Tampoc els Quicos vam ser els únics posant la partitura: bandes de música, xarangues, rondalles, dolçainers i grallers de tot el territori van contribuir al fet que la defensa de l'Ebre fos reconeguda com la revolta de la sal de la terra contra una terra de sal. I allí estaven també els nostres companys de XEIC! a la Ribera i els imprescindibles Pepet i Marieta.

Començàvem a saber que podíem arribar a ser molta gent i que els rius vius eren també un clam universal. Però el suport definitiu va arribar quan Catalunya va fer seua la lluita. El poder anava per un camí, però el poble català va ocupar el carrer i es va posicionar a favor nostre i per una nova cultura de l'aigua. A les Terres de l'Ebre estàvem molt units però érem pocs; i els polítics comptabilitzen vots i no persones. Aquell Pla Hidrològic, faraònic, irracional i especulatiu va començar a trontollar en el moment que els ciutadans de tot el nostre país van entendre que l'Ebre era un riu català i que el Delta era el seu paradís del sud.

*Sortíem al carrer i érem poqueta gent, les primeres vegades,
i la millor sorpresa va ser descobrir que no estàvem sols.
Ja no érem una gota, n'érem moltes més, ja semblàvem riuades;
riuades d'aire fresc que tocaven la pell i arribaven als cors.*

El color blau i el nus, símbols de la PDE, es van escampar tan ràpidament pertot arreu que fins i tot va haver-hi pares nostàlgics que van arribar a portar els seus fills a visitar les Terres de l'Ebre perquè poguessin viure en primera persona el que era una autèntica revolta popular. Aquí van conèixer tota una generació de xiquets i xiquetes que s'anaven fent grans sota el crit «Lo riu és vida» i posteriorment van haver d'aprendre'n d'altres per continuar defensant un territori predestinat a acollir allò que no vol ningú i a desprendre's dels seus recursos més estimats.

*Lo millor d'esta terra
se mos ho han volgut endur
i a canvi mos volen enviar
allò que no vol ningú.*

Segur que hi ha molt per fer: volem trens dignes, un riu descontaminat, un paisatge net, un aire saludable i que la nostra gent pugui viure i treballar a la terra on ha nascut. De moment, però, hem aconseguit que a tot l'Estat espanyol i fins i tot al cor de les institucions d'Europa s'hagi escoltat la nostra veu. I, sobretot, que mai més tornarem a acceptar viure en un país on continuem asseguts quan ens diguin «Això ara no toca».

*I als pobles de la terra ja no s'oblida
que hi ha una veu que crida «Lo riu és vida».*

Arturo GAYA
Periodista i músic

LA LLUITA A L'ADN

En Joan Roca és un estudiant de batxillerat espavilat. Porta poc més de 5 minuts interrogant-me per al seu treball de recerca sobre música reivindicativa als Països Catalans i ja m'ha amollat alguna joia com: «La música reivindicativa respon a la voluntat de canviar les coses o és un estil en si mateix?» Sap de què parla i es nota que el tema que duu entre mans l'apassiona, cosa que es tradueix en preguntes eloqüents, curioses i ben formulades. De vegades mirem el jovent amb condescendència, com si no en tinguéssim res a aprendre, però després de 10 anys treballant de professor de secundària, puc ben assegurar que pocs adults m'han ensenyat tantes coses com els adolescents amb qui treballo cada dia o com en Joan, que amb la seva careta de no haver trencat mai un plat, ara em mira fixament i em pregunta: «Recordes el moment en què vas començar a escriure cançó protesta?»

Saps què, Joan? Jo vinc de les Terres de l'Ebre; de fet, soc d'encara més avall, d'un poblet enmig del no-res anomenat Ulldecona. La densitat de població de la meva terra és molt baixa, tan baixa que, quan els poderosos rumien on portar tot allò que no volen enlloc, sempre pensen en nosaltres. Deuen pensar que com que som poquets farem menys soroll, però és evident que s'equivoquen. Francament, no recordo el moment que vaig decidir fer cançó protesta, perquè la portem de fàbrica. Així com els gitanos mamen el compàs flamenc des de ben menuts, a les Terres de l'Ebre naixem amb la lluita a l'ADN, és qüestió de supervivència. Porto cantant les 40 des del dia que em vaig penjar una guitarra per primera vegada; això sí, ho faig amb alegria. I penso que això és herència del cantador de jotes, que es caga en tot, però ho fa sense perdre el bon humor.

Quan em van proposar escriure el pròleg d'aquest llibre, em van venir al cap les primeres manifestacions antitransvasistes, les que van forjar un sentiment de pertinença inaudit entre els pobles de banda i banda del riu.

Abans del moviment antitransvasista, tots els pobles ebrencs cantàvem «De Roquetes vinc, de Roquetes baixo», tots ens vestíem de joters una vegada a l'any per a ballar la jota típica del poble, a tots ens encisaven los pastissets de cabell d'àngel i les anguiles, però de les Terres de l'Ebre en sabíem ben poca cosa, més enllà del totxo de Sebastià Juan Arbó que ens obligaven a llegir a l'institut. La lluita antitransvasista va forjar una identitat que ens va calar fins al moll de l'os. De cop, els pobles de banda i banda del riu ens sentíem part d'un tot que agermanava la nostra manera de ser, la nostra manera de parlar, la nostra cultura.

Paradoxalment, l'amenaça mediambiental més forta que ha patit la nostra terra en els darrers 50 anys —sense oblidar les nuclears i el projecte Castor— ha forjat un sentiment identitari que ha acabat situant les Terres de l'Ebre al mapa, que ens ha donat confiança per a exportar la nostra marca, ja sigui comercialitzant vins de la Terra Alta o exportant la cultura feta a casa nostra arreu, per posar-ne dos exemples. La lluita del moviment antitransvasista ens ha reafirmat com a poble i ens ha donat ales per a volar amb el cap ben alt. Sí, en som pocs, però bons, i quan anem junts som imparables.

Enmig de tot això, ha crescut una nova generació d'ebrencs o ebrenques orgullosos de la seva terra. Quan jo era menut, sovint sentia la gent gran menystenir-se: «Aquí estem al cul del món», «A Barcelona sí que parlen català». Ara tot això ha canviat. El jovent ja no es veu obligat a quedar-se a Barcelona després dels estudis per a acomplir els seus somnis. Cada cop són més els que «tornen» i reactiven l'economia local amb negocis de tot tipus que no tenen res a envejar als de la capital catalana. El licor d'arròs, els restaurants d'estrella Michelin, Canal Terres de l'Ebre o les Jornades Musicals d'Uldecona són alguns dels in comptables projectes innovadors i avantguardistes que constaten que la llunyania als grans nuclis de poder no està renyida amb l'èxit.

Aquesta és la generació «Lo riu és vida», la nova fornada d'ebrenques i ebrenques que ha trobat en el moviment antitransvasista la identitat i la injecció d'autoestima que necessitava per a elevar les Terres de l'Ebre a la màxima potència amb saber, voluntat i estima.

Josep BORDES
Professor d'anglès i música

A MODE DE JUSTIFICACIÓ

Aquest llibre no pretén ser un llibre científic, periodístic o analitzar políticament els moviments del territori.

Aquest llibre vol ser un llibre que explica les lluites que hem tingut a les Terres de l'Ebre els darreres 18 anys, tot centrant la mirada en aquella generació de xiquets i xiquetes que l'any 2000 teníem entre cinc i deu anys, i que anàvem a les manifestacions de la mà dels pares.

Al llarg del llibre fem memòria de les diverses lluites que hem tingut —i tenim— a les Terres de l'Ebre. Expliquem els arguments de la lluita, narrem alguns moments que potser no tothom coneix, enfoquem la mirada cap als moviments juvenils que s'han mobilitzat i també als grups de música del territori que han aportat el seu granet de sorra a la lluita. Expliquem els moviments polítics que va haver-hi durant aquells temps.

També, per què no dir-ho?, pretenem sumar el nostre granet de sorra a la dignificació de les Terres de l'Ebre.

INTRODUCCIÓ

En els darrers temps la foscor, la tristesa, la ràbia, ha arribat moltes vegades a les Terres de l'Ebre —més de les que tocarien, en vint anys—: plans de conca, cementiri nuclear, massificació eòlica, projecte Castor, la descontaminació (que no arriba) del pantà de Flix, la precarietat ferroviària i un llarg i incansable etcètera.

Però la primera, la que va marcar més, la que va marcar un abans i un després, la que va crear sentiment, una cultura, una generació, un orgull, un territori va ser l'any 2000.

Les eleccions espanyoles d'aquell any van ser les de la reelecció del govern del PP de José María Aznar, el govern de la guerra de l'Iraq, que també es va convertir en el govern de la guerra de l'aigua. El 2003, mentre les Terres de l'Ebre, com tot l'Estat espanyol, ens mobilitzàvem contra la guerra de l'Iraq, també abraçàvem Europa contra el transvasament.

Nou anys després de la guerra de l'Iraq, i vuit després de l'entrada a govern de José Luis Rodríguez Zapatero, va aparèixer una nova gran amenaça, la candidatura d'Ascó per acollir el cementiri nuclear, un cementiri on s'havien d'enterrar residus nuclears d'arreu de l'Estat espanyol. Després de la lluita intensa arreu del territori, en especial a la Ribera d'Ebre, el cementiri nuclear se'n va anar a un petit poble de la província de Conca.

Dos anys abans de la candidatura d'Ascó per acollir el cementiri nuclear va aparèixer el projecte Castor. Una plataforma marina de tractament i emmagatzematge de gas. El 2010 van començar les obres, tot i les mobilitzacions i protestes dels ajuntaments. Però no va ser fins al 2013, quan van començar les injeccions de gas, que va

haver-hi les grans mobilitzacions a causa dels sismes que va sofrir el territori durant la instal·lació del projecte.

El desembre del 2011 Mariano Rajoy va guanyar les eleccions i el PP va aconseguir governar de nou a l'Estat espanyol. Això, entre altres coses, ha comportat que el govern espanyol reobris el fantasma del transvasament de l'Ebre. Davant d'aquest atac el 2016 la PDE es va tornar a mobilitzar i 50.000 persones vam desbordar Amposta per lluitar contra el transvasament.

PRIMERA PART
ÉREM INFANTS
I ENS VAN VOLER EIXUGAR EL FUTUR

TRANSVASAMENT DE L'EBRE

A les Terres de l'Ebre, un territori oblidat i tranquil, cadascú feia la seva vida, tranquil·lament, sense pensar gaire en el veí o la gent de la resta de pobles i comarques.

Pocs s'imaginaven una de les pitjors notícies que pot rebre un territori que viu de cara al riu. La notícia que anunciava una gran amenaça per a les Terres de l'Ebre —el transvasament de l'Ebre— va recórrer tota la ribera ràpidament, com si fos empesa per una forta garbinada. A mitjans d'agost de l'any 2000 el govern espanyol va aprovar un nou pla de conca en què, entre altres coses, s'integrava el doble transvasament de l'Ebre que preveia agafar 1.050 hectòmetres cúbics anuals d'aigua cap al sud (País Valencià, Múrcia i Almeria) i un altre cap al nord, cap a Barcelona (aquest segon agafant l'aigua des del riu Segre). Amb aquesta acció el govern espanyol pretenia vendre la nostra aigua al millor postor sense escoltar la gent de la conca, sense escoltar els seus propietaris, el poble, el Delta i la natura.

Això va provocar que al llarg de les nostres terres, des de Flix fins a Alcanar, l'ambient canviés, a l'aire es respirava indignació i ràbia, una aroma de rebel·lia però també un sentiment de lluita, compromís i estima cap al territori que fins aquell moment no era tan general.

El recel que va despertar el transvasament de l'Ebre també va despertar un sentiment d'amor cap al nostre riu que fins aquell moment no tothom sentia i un sentiment de pertinença a un territori, que l'any 1932 l'escriptor Sebastià Juan Arbó (la Ràpita, 28 d'octubre de 1902 – Barcelona, 2 de gener de 1984) va anomenar *Terres de l'Ebre*. Pels carrers se sentien comentaris contraris al pla que tenia pensat per a nosaltres el govern espanyol, però per primer cop també s'escoltava amb força el nom *Terres de l'Ebre* —terres que fins aquell moment

la gent anomenava *sud de Catalunya, comarques centrals dels Països Catalans* o directament *Tarragona*.

També se sentien preguntes, moltes preguntes, «Fins on seran capaços d'arribar?», «Quines intencions tenen?», «Per què sempre nosaltres?», «No en teníem prou amb les nuclears? (cada any la central nuclear d'Ascó agafa 3,7 l d'aigua per kW generat, uns 20 hm³ d'aigua a l'any, aigua de l'Ebre que no torna al riu i que ningú paga)», «Què podem fer?», «La resta del país ens ajudarà?». Preguntes que van anar agafant intensitat i força, la mateixa força que agafàvem al carrer. A les primeres manifestacions érem pocs, estàvem sols contra l'Estat... Però de cop tot va canviar, ja no érem 4 gotes, ja n'érem moltes més, érem una riuada, una riuada blava que mai més ho deixaria de ser. Ja no estàvem sols, tot el territori ebrenc es va unir i amb nosaltres la resta del país, sí, la resta del poble català ens va ajudar a omplir Tortosa, Barcelona, Móra d'Ebre i altres racons de Catalunya i de l'Estat espanyol, però només el poble, ja que el govern de la Generalitat (liderat per Jordi Pujol) donava suport al Pla Hidrològic que proposava el govern d'Aznar.

Els ulls brillants i inquiets de la gent es reflectien al riu, aquells ulls que miraven i miren el riu amb afecte, respecte i admiració.

El 9 de setembre de l'any 2000 els mitjans de comunicació del territori omplien els quioscos, les televisions i les ràdios anunciant un transvasament brutal; els mitjans de comunicació del nostre país no van poder mirar cap a un altre costat i van fer un seguiment, això sí, un seguiment una mica *light*, en especial les televisions i les ràdios.

Els periodistes del territori vivien aquesta etapa amb molta intensitat, tot intentant esprémer al màxim cada notícia, amb tota la passió, la dedicació i posant-hi els cinc sentits, sense saber exactament què era la postveritat, que ja es feia present a altres indrets, tenien molt clar què volien comunicar a la gent de l'Ebre, sense intoxicar, amb un joc net i un periodisme rigorós, però sense cedir. Es van dedicar cinc anys abans a ser constants i cada setmana publicaven alguna nota breu, alguna informació, anaven semblant el terreny amb una pluja fina per quan arribés la gran notícia i d'aquesta manera conscienciant la gent del que els queia a sobre. Aquest fet va marcar un abans i un després per als periodistes ebrencs, que mai han tornat a viure una lluita tan intensa i constant sense saber com acabaria i tan de primera mà com aquesta.